

УДК 81'25:811.111

ПЕРЕКЛАД ЖАРГОНІЗМІВ СЛЕНГУ І ПЕЙОРАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ ХУДОЖНІХ ФІЛЬМІВ США

Гудманян А. Г., Плетенецька Ю. М.

У статті визначено актуальність дослідження кіноперекладу українською мовою, а також проаналізовано прийоми відтворення нестандартних одиниць в дубльованому перекладі американських художніх фільмів, обґрунтовано застосування трансформацій через потребу укладання.

Ключові слова: жаргонізми, сленг, пейоративна лексика, перекладацький прийом.

В статтє определена актуальность исследования украинского киноперевода, а также проанализированы приемы перевода нестандартных единиц в дублированном переводе американских художественных фильмов, обосновано использование трансформаций необходимостью укладки.

Ключевые слова: жаргонизмы, сленг, пейоративная лексика, переводческий приём.

The article defines the relevance of Ukrainian film translation research, it analyses transformations which take place while translating jargons, slang words and pejorative vocabulary of dubbed Ukrainian version of American films, and justifies transformation usage by the necessity for detection.

Key words: jargons, slang words, pejorative vocabulary, translation techniques.

Кінопереклад останнім часом становить інтерес як для науковців-теоретиків, так і для перекладачів-практиків, які однаковою мірою зацікавлені в його упорядкуванні та вдосконаленні. Не зважаючи на те, що досягнуто значних результатів у дослідженні окремих питань перекладу мови кіно (В. Є. Горшкова, М. А. Єфремова, А. М. Зарецька, Р. О. Матасов, С. С. Назмутдінова, Г. Г. Слишкін, М. С. Снеткова) доцільною є спроба проаналізувати способи відтворення жаргонізмів сленгу і пейоративної лексики на основі зіставного лінгвосинтаксичного та стилістичного аналізу оригінальних текстів американських фільмів ("Fast 5", "Pirates of the Caribbean: On stranger tides", "Meet the parents: Little Fockers", "Sex and the city 2") і їхніх перекладів українською мовою. Значною мірою тому, що саме сленг і жаргонізми є найрухомішим шаром лексики й жоден словник нових слів не в змозі наздогнати розвиток мови в цій сфері (багато таких лексичних одиниць дуже недовговічні та швидко виходять з вживання). Словники їх просто не встигають зареєструвати. Таким чином, найбільша складність у роботі зі сленгом, жаргонізмами та пейоративною лексикою – знаходження сучасних еквівалентів [1, с. 142].

Актуальність дослідження полягає насамперед у зростанні інтересу українських вчених до перекладу мови кіно, а також у їхніх пошуках шляхів розв'язання нагальних практичних питань – відтворення нестандартної лексики сучасною мовою якісного українського кіно.

Об'єктом дослідження є нестандартна лексика сучасних художніх фільмів США, особливості її побудови і функціонування, а також її українські відповідники.

Аналіз специфіки відтворення словосполучень-жаргонізмів (загалом 7 %, 3 % з них було обрано з художнього фільму "Форсаж 5") встановив, що основні труднощі, пов'язані передусім з фактором часу. Слід сказати, що обрані перекладачами сучасні відповідники здебільшого мають стійкі асоціації у мовній свідомості носіїв української мови з теперішнім періодом і несуть колорит епохи нашого часу. Так, словосполучення *to do some more recon* – *випасати далі* репліки *We need to do some more recon* – *буду випасати далі (стежити)* вдало укладається за кількістю складів, а військовий жаргон відтворено з урахуванням сучасних тенденцій професійного сленгу. Скорочення компонентів словосполучення

спричинене відмінностями у лексико-синтаксичній сполучуваності компонентів словосполучень в обох мовах.

Вдало підібрані національно-специфічні відповідники, що є маркерами іншої культури. Наприклад, американський поліцейський сленгізм *cop* у словосполученні *a cop of a tap* – *лягавий*, що є українським арготизмом для слова *міліціонер*. Чи нейтрально забарвлене *money* (*our money* – *бабки*) у перекладі набуває необхідної національно-специфічної конотації. Посилення емоційного заряду не викликає порушень стилістичної норми у перекладі і не створює дисбалансу між потенційним впливом вихідного тексту і тексту перекладу на глядача.

Словосполучення – жаргонізм *tough guy* – *мафіози* скорочене завдяки необхідності укладання кінця репліки: *Widow's peak. Sort of tough guy* – *Вічно прилизаний як мафіози*. Обидва словосполучення мають відкритий звук /N/ на початку, збігаються білабіальні /f/, а також закриті голосні /i/ на кінці. Вибір відповідника спричинений потребою укладання, водночас є стилістично влучним.

Відтворення подібного пейоративного словосполучення *tough guy prick* – *крутелик* репліки *Or some wannabe tough guy prick* – *чи псевдосправедливого крутелика* дещо нівелює емоційно-експресивне навантаження нестандартної одиниці в перекладі, що очевидно зумовлене потребою дотримання стилістичних норм, правил та культури рецепторів перекладу за рахунок уникання низької непристойної лексики. Таким чином, невідповідність перекладацького рішення стилю оригіналу є обґрунтованою.

Під час перекладу словосполучення-сленгу *a good gig* – *реально легко* застосовується функціональна заміна, зміна морфологічного та лексико-семантичного статусу обох компонентів, яка пояснюється необхідністю фонетичної відповідності (*It's a good gig* – *це реально легко*), досягнення бажаної конотації.

Під час перекладу словосполучення-жаргонізму *fast talker* – *базікало* також застосовується звуження, яке пояснюється відмінністю в традиційному найменуванні людських характеристик. Іменник *базікало* вдало передає зневажливу семантику словосполучення оригіналу і гарно вкладається. Описовий переклад у цьому разі призвів би до неминучого перевантаження репліки.

Функціональна заміна і звуження спостерігаються під час перекладу словосполучення – сленгу *to suck it up* – *терпіти*. Скорочення займенника *it* відбувається внаслідок укладання репліки Міранди крупного плану: *I just have to suck it up* – *І тепер мушу терпіти*. А семантика фразового дієслова *to suck up* не залишає великого вибору перекладачеві.

Переклад пейоративного словосполучення *two assholes* – *двох придурків* репліки спецагента Люка Хобса до Брайана та Дома: *I'm just here to bring in two assholes whose names hit my desk* – *Я приїхав по двох придурків, чії імена є у списку*, є правомірним, повністю враховує норми доречності в конкретній ситуації і відповідає стилістичним нормам.

Таким чином, основною складністю під час відтворення нестандартної лексики є проблема її адекватного перекладу з одночасним врахуванням норм дубльованого перекладу. У поданому дослідженні проаналізовано ключові проблемні питання для перекладача та редактора під час опрацювання таких творів.

Перша причина труднощів адекватного перекладу нестандартних одиниць англійської мови на українську – це розходження складу лексико-семантичних груп слів, хоча в цілому напрямок лексико-семантичного варіювання слів у цих мовах збігається. І одиниці англійського сленгу та жаргонів, і українського просторіччя утворені за допомогою лексико-семантичного варіювання обмеженої кількості слів літературної мови. Списки лексико-семантичних груп слів, які дають при варіюванні нестандартні одиниці для англійської та української мов приблизно збігаються. Але у складі пар відповідних лексико-семантичних груп в англійській та українській мовах існують суттєві розходження. Українські слова, які відповідають за своїм основним значенням англійським, але не мають експресивно-просторічних лексико-семантичних варіантів, не можуть бути використані при перекладі.

Друга причина ускладнень при перекладі нестандартних одиниць з англійської мови на українську – це розбіжність прагматичних компонентів значення

слів, еквівалентних за своїми основними лексико-семантичними варіантами, що спричиняє розходження результатів лексико-семантичного варіювання цих слів в англійській та українській мовах. Основою для лексико-семантичного варіювання, результатом якого є сленг, жаргони або пейоративна лексика, є прагматичні компоненти значення слова, тобто семантичні асоціації або конотації, які виражають пов'язані зі словом культурні традиції, взяті в суспільстві практику використання відповідної речі.

Переклад нестандартної лексики вимагає також врахування контексту, в якому вжито певну мовну одиницю, оскільки саме він найточніше вказує на лексичне значення слова та його образно-експресивний відтінок, а також жанру фільму, що значною мірою визначає його лексичний тезаурус.

Отже, переклад нестандартних словосполучень художніх фільмів вирізняється здебільшого відповідністю перекладацьких рішень стилю оригіналу, нормам цільової мови, культури. Деяке нівелювання емоційно-експресивного навантаження пейоративної лексики при перекладі відбулося не через необізнаність перекладачів у лексиці зазначеного пласту. Заміна деяких пейоративних словосполучень евфемістичними, виправдана здебільшого потребою врахування норм доречності та стилістичних норм української культури, і є правомірною з огляду на певне табу в культурі українського кінорецептора.

Як прийоми синтаксичного перетворення на рівні словосполучень, під час перекладу жаргонізмів, сленгу і пейоративної лексики найчастіше застосовувались звуження і функціональна заміна – 90 % випадків перекладів.

Найпродуктивнішими моделями зазначених словосполучень в мові американських художніх фільмів виявились: A+N, проп.+N, N+prep.+N, A+N+N, V+проп., V+проп.+A+N. Їх структурна формула зазвичай не зберігалася.

Наразі вивчення мови кіно в комунікативному аспекті та мови кінодіалогів з метою вияву в ній специфічних рис загальнотекстових категорій має істотні перспективи для прикладних досліджень як для фахівців з перекладу, так і для дослідників з інших галузей знання – лінгвістів, культурологів, психологів, соціологів. Докладне дослідження фільму як форми сучасного художнього тексту, закономірностей окремих граматичних явищ кінотексту, проблеми прагматичної адаптації тексту художнього фільму, критеріїв оцінювання якості перекладу важливе для досягнення вищого рівня кіноперекладів в Україні, що сприятиме розвитку мистецтва українського перекладу зокрема та української мови і культури загалом.

Література

1. Бондаренко К. Співвідношення сленгової лексики української та англійської мов: лексикографічний та перекладацький аспекти // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки / Збірник наукових праць. – Вип. 81(4). – С. 141 – 146.
2. Горшкова В. Е. Теоретические основы процессоориентированного подхода к переводу кинодиалога: на материале современного французского кино: дисс. ... доктора филол. наук: спец. 10.02.05, 10.02.20 / В. Е. Горшкова. – Иркутск, 2006. – 366 с.
3. Гудманян А. Г. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу / А. Г. Гудманян, Ю. М. Плетенецька // Наукові записки. Серія "Філологічна". – Острог, 2012. – С. 28–30.
4. Ефремова М. А. Концепт кинотекста: структура и лингвокультурная специфика: На материале кинотекстов советской культуры: дисс. ... канд. филол. наук, спец: 10.02.19 / М. А. Ефремова. – Волгоград, 2004. – 185 с.
5. Зарецкая А. Н. Особенности реализации подтекста в кинодискурсе: Дис... канд. филол. наук: спец. 10.02.19 / А. Н. Зарецкая. – Челябинск, 2010. – С. 22.
6. Матасов Р. А. Перевод кино / видео материалов: лингвокультурологические и дидактические аспекты : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 "Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание" / Р. А. Матасов. – М., 2009. – 22 с.
7. Назмутдинова С. С. Гармония как переводческая категория (на материале русского, английского, французского кинодискурса) [Текст] : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: 10.02.20 "Сравнительно-историческое,

типологическое и сопоставительное языкознание” / С. С. Назмутдинова. – Тюмень, 2008. – 21 с.

8. Снеткова М. С. Лингвостилистические аспекты перевода испанских кинотекстов : на материале русских переводов художественных фильмов Л. Бунюэля “Виридиана” и П. Альмодовара “Женщины на грани нервного срыва”: дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.05, 10.02.20 / Снеткова Марина Сергеевна. – Москва, 2009. – 232 с.